

MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALAR AQLIY RIVOJLANISHIDA O‘YIN FAOLIYATINING PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI

Shaymardanova Munavvar Ruziyevna

Termiz davlat pedagogika instituti, Maktabgacha ta’lim yo‘nalishi
magistranti

Psixik rivojlanishdan biologik va ijtimoiy omillar bolani psixik rivojlanishida shaxs, inson muammosi psixologiyaning markazida turgan eng qiyin muammolardan bo‘lib hisoblanadi. Ongli inson tarbiyasini psixik rivojlantirish jarayon qonuniyatlarni bilmasdan tarbiyalash aqlga sig‘maydi. Inson shaxsi qaysi jarayonga kattalar tomonidan maqsadga yo‘naltiradi. Ushbu jarayonni boshqarishdagi imkoniyatlar qanday? Bu savollarga javob izlashda odam nima bilan tug‘iladi, hayot jarayoni va faoliyatida nimalarga erishadi. Ta’lim-tarbiya tizimini oydinlashtirish orqali amalga oshirish zarur. Dialektik, materialistik, biologik va ijtimoiy munosabatlarni o‘zaro insondagi psixologik ilmda dialektik, materialistik o‘rganishga ruxsat beriladi. Bunda inson «barcha jamiyat munosabatlarida mavjud».

Inson biologik mavjudot, shuning uchun uning psixik rivojlanishiga ta’sir qilishda ikkita ajoyib omil ko‘rsatiladi

1. Biologik –tabiat.
2. Jamiyat tomonidan tashkillashtirilgan ta’lim va tarbiya.

Ushbu omillarning o‘zaro munosabati turli nazariyalar bilan ko‘rib chiqilgan.

Biologizator insondagi tabiatan berilgan hayotiy jarayonlarni hal qiluvchi omil sifatida uning rivojlanishini belgilab berishini tan olishadi. Bu yo‘nalishda odam tabiatdagi biologik ahamiyatini baholash, turli nazariyalarga asoslanib ochib kelinadi. Tashqi biologik ta’sir omillari sotsiologizatorlar nuqtai-nazarida ahamiyatsizdir.

Mazkur ikkita yondashuv metafizikadir. Ular faqat bitta omilni tan olishib uni o‘zaro munosabat va bog‘liqlikni ko‘ra olmagan. Psixologik yo‘l psixika rivojlanishidagi dialektik muammolarni hal qilishda insonni biologik mavjudot sifatida qarab, ikki omilning yaxlit faoliyati psixikani tushunishdagi materialistik jihatdan miyaning ob’ektiv aksi sub’ektivda deb qaralgan. Muammoni yechishda dialektik materialistik yondashuv inson tabiiy ma’lumotlariga psixik rivojlanishni biologik-anatomik xususiyatlarining bog‘liqligini asosiy psixik faoliyati sifatida bosh miyaning oliy nerv faoliyati vujudga keladi va bolani o‘rab turgan tashqi ta’sirlar hayot tarzi jamiyat tarixi psixik hayotni tarkibiga kirib inson shaxsini shakllantiradi.

3-7 yoshgacha bo‘lgan davr bog‘cha yoshi davri hisoblanadi. Maktabgacha yoshdagi bolalar psixologiyasida juda tez sifat o‘zgarishlari bo‘lishini

inobatga olgan holda Bog'cha yoshidagi bolalar shaxsining shakllanishiga ko'ra bu davrni uch qismga ajratish mumkin: Birinchi davr–bu 3–4 yosh oralig'ida bo'lib, bola emotsional jihatdan o'z-o'zini boshqarishning mustaxkamlanishi bilan bog'liqdir. Ikkinchi davr–bu 4–5 yoshni tashkil qilish ahloqiy o'z –o'zini boshqarish. Uchinchi davr esa shaxsiy ishchanlik va tadbirkorlik xususiyatining shakllanishi bilan xarakterlanadi.

Maktabgacha davrda ahloqiy tushunchalar borgan sari katoiylisha boradi. Ahloqiy tushunchalar manbai bo'lib ularning ta'lim –tarbiyasi bilan shug'ullanayotgan kattalar, shuningdek, tengdoshlari ham bo'lishi mumkin. Ahloqiy tajribalar asosan muloqot, kuzatish, taqlid qilish jarayonida, shu bilan birga kattalarning ayniqsa onalarning maqtovi va tanqidlari orqali o'tadi va mustaxkamlanadi. Bola doimo baho, ayniqsa maqtov olishga xarakat qiladi. Bu baho va maqtovlarning bola shaxsidagi muvaffaqiyatga erishishga xarakat xususiyatining rivojlanishida, shuningdek, uning shaxsiy xayoti, hamda kasb tanlashida ahamiyati juda katta.

Bog'cha yoshidagi davrda bolalarda muloqotning yangi motivlari yuzaga keladi. U shaxsiy va ishbilarmonlik motivlaridir. Shaxsiy muloqot motivlari bu – bolaning tashvishga solayotgan ichki muammolari bilan bog'liq ishbilarmonlik motivlari esa u yoki bu ishni bajarish bilan bog'liq bo'lgan motivlardir. Bu motivlarga asta –sekinlik bilan bilim, ko'nikma va malakalarni egallash bilan bog'liq bo'lgan o'qish motivlari qo'yiladi. Bu motivlar ilk bolalik davrdan boshlanib yuzaga keladigan bolalarning tabiiy qiziquvchanligi o'rnida paydo bo'ladi. O'zini ko'rsatish motivlari ham bu yoshda yaqqol namoyon bo'ladi. Bu motiv asosan bolalarning syujetli –rolli uyinlarda asosiy rolni egallashga boshqalar ustidan rahbarlik qilishga, musobaqaga kirishishga qo'rqmasligida nima bo'lganida ham yutishga xarakat qilishlarida ko'rinadi. Maktabgacha yosh davri bolalari uchun kattalar beradigan baholari juda muhim. Bolalar birinchi navbatda maishiy ahloq norma va qoidalarni, o'z majburiyatlariga munosabat, kun tartibiga rioya etish, hayvon va narsalar bilan muomala qilish normalarini egalaydilar. Bunday normallarni egallash bu yoshdagi bolalar uchun qiyin hisoblanib, ularni yaxshi o'zlashtirish uchun syujetli –roli o'yinlar yordam berishi mumkin. Bog'cha yoshining oxirlariga kelib, ko'pchilik bolalarda aniq bir ahloqiy qarashlar tarkib topadi, shuningdek, odamlarga munosabat bilan bog'liq bo'lgan shaxsiy sifatlar ham shakllanadi. Kishilarga nisbatan diqqatli, mehribon bo'lish xususiyatidir. Katta yoshdagi bolalar ko'p hollarda o'z xatti –xarakatlari sababini tushuntirib bera oladilar .

3–3,5 yosh oralig'ida o'zlarining muvaffaqiyat va muvaffaqiyatsizliklariga o'z munosabatlarini bildiradilar va bu munosabat asosan ularning o'zlariga beradigan baholari asosida bo'ladi. 4 yoshli bolalar esa o'z imkoniyatlarini real baholay oladilar. Lekin 4 –5 yoshli bolalar hali shaxsiy xususiyatlarini idrok etishga va baholashga qodir emaslar, shuningdek o'zlari haqida

ma'lum bir xulosani bera olmaydilar. O'z –o'zini anglash layoqati katta bog'cha yoshidan boshlab rivojlanib avval u qanday bo'lganini va kelajakda qanday bo'lishini fikrlab ko'rishga xarakat qiladi. Bu esa bolalar beradigan «Men kichkina paytimda qanday bo'lgan edim?», «Men katta bo'lganimda qanday bo'laman?» singari savollarida ko'rinadi. Kelajak haqida fikr yuritib, bolalar kelgusida kuchli, jasur, aqlli va boshqa shu singari qimmatli insoniy fazilatlariga ega bo'lishiga xarakat qiladilar.

Kichik va o'rta bog'cha yoshida bola xarakterining shakllanishi davom etadi. U asosan bolalarning kattalar xarakterini kuzatishlari asosida tarkib topadi. Shu yillardan boshlab bolada ahamiyatli hisoblangan –iroda, mustaqillik va tashabbuskorlik kabi ahamiyatli shaxsiy xususiyatlar rivojlana boshlaydi. Katta bog'cha yoshida bola atrofdagi odamlar bilan turli faoliyatlarda muloqot va munosabatlarga kirishishga o'rgana boshlaydi. Bu esa unga kelajakda odamlar bilan til topishishda, ish bo'yicha va shaxsiy munosabatlarni normal ravishda o'rnatishda olishida foyda keltiradi. Bu yoshdagi bolalar shaxsining shakllanishida ularning ota –onalari haqidagi fikrlari va ularga beradigan baholari nihoyatda ahamiyatlidir.

Bola rivojlanish jarayonida odamlarning ilgari o'tgan avlodlari tomonidan yaratilgan predmet va xodisalar olami bilan alohida maxsus munosabatga kirishadi. Bola insoniyat qo'lga kiritgan barcha yutuqlarni faol ravishda o'zlashtirib, egallab boradi. Bunda predmetlar olamini, hamda ular yordamida amalga oshiriladigan xatti – xarakatlarni, tilni, odamlar orasidagi munosabatlarni egallab olishi, faoliyat motivlarining rivojlanishi, qobiliyatlarning o'sib borishi, katta yoshli kishilarning bevosita yordamida amalga oshirilib borilmog'i kerak. Asosan mana shu davrdan boshlab bolaning mustaqil faoliyati kuchaya boshlaydi. Bog'cha yoshdagi bolalarga beriladigan tarbiya ularning murakkab xarakatlarini takomillashtirish, elementar gigiena, madaniy va mehnat malakalari xosil qilish, nutqini o'stirish hamda ijtimoiy ahloq va estetik didning dastlabgi kurtaklarini yuzaga keltirish davridir.

Mashxur rus pedagoglaridan biri Lesgaftning fikricha insonning bog'cha yoshdagi davri shunday bir davrki, bu davrda bolada kelgusida qanday xarakter xislatlari paydo bo'lishi belgilanadi va ahloqiy xarakterning asoslari yuzaga keladi.

Bog'cha yoshdagi bolalarning ko'zga tashlanib turuvchi xususiyatlaridan biri ularning serharakatligi va taqlidchanligidir. Bola tabiatining asosiy qonunini shunday ifodalash mumkin: bola uzluksiz faoliyat ko'rsatishni talab qiladi, lekin u faoliyat natijasidan emas, balki faoliyatning bir xilligi va bir tomonlamaligidan charchab qoladi. Mana shu so'zlardan bog'cha yoshdagi bola tabiatning asosiy qonuni bo'lmish serharakatligini ortiq cheklab tashlamay, balki maqsadga muvofiq ravishda uyushtirish kerakligi yaqqol ko'rinib turibdi.

Kattalar va tengdoshlari bilan bo‘lgan munosabat orqali bola ahloq normalari, kishilarni anglash, shuningdek, ijobiy va salbiy munosabatlar bilan tanisha boshlaydi. Bog‘cha yoshidagi bola endi o‘z gavdasini juda yaxshi boshqara boshlaydi. Uning xarakati muvofiqlashtirilgan holda bo‘ladi. Bu davrda bolaning nutqi jadal rivojlana boshlaydi. U yangiliklarni egallashga nisbatan o‘zi bilganlarini mustaxkamlashga ehtiyoj sezadi. O‘zi bilgan ertagini qayta-qayta eshitish va bundan zerikmaslik shu davrdagi bolalarga xos xususiyatdir

Bog‘cha yoshdagi bolalar ehtiyoji va qiziqishlari jadal ravishda ortib boradi. Bu avvalo keng doiraga chiqish ehtiyoji, munosabatda bo‘lish, o‘ynash ehtiyojlarinig mavjudligidir. Bog‘cha yoshidagi bolalar nutqni bir muncha to‘la o‘zlashtirganlari va xaddan tashqari xarakatchanliklari tufayli ularda o‘zlariga yaqin bo‘lgan katta odamlar va tengdoshlari bilan munosabatda bo‘lish ehtiyoji tug‘iladi. Ular tor doiradan kengroq doiradagi munosobatlarga intila boshladilar. Ular endi kuni-qo‘shnilarning bolalari bilan ham jamoa bo‘lib o‘ynaydilar.

Hamma narsani bilib olishga bo‘lgan ehtiyoj kuchayadi. Bog‘cha yoshidagi bola tabiatiga xos bo‘lgan kuchli ehtiyojlardan yana bir uning xar narsani yangilik sifatida ko‘rib bola uni har tomonlama bilib olishga intilishidir.

Bog‘cha yoshdagi bolalar hayotida va ularning psixik jihatidan o‘shida qiziqishning roli ham kattadir. Qiziqish xuddi ehtiyoj kabi bolaning biror faoliyatga undovchi omillardan biridir. Shuning uchun ham qiziqishni bilish jarayoni bilan bog‘liq bo‘lgan murakkab psixik xodisa desa bo‘ladi.

Bolaning kamol topishida qiziqishning ahamiyati shundaki, bola qiziqqan narsasini mumkin qadar chuqurroq bilishiga intiladi va binobarin uzoq vaqt davomida qiziqqan narsasi bilan shug‘ullanishdan zerikmaydi. Bu esa o‘z navbatida bolaning diqqati hamda irodasi kabi muhim xislatlarni o‘stirishga va mustaxkamlashishga yordam beradi. Bog‘cha yoshidagi bolalarda sezgi, idrok, diqqat, xotira, tasavvur, tafakkur, nutk, hayol, hissiyot va irodaning rivojlanishi jadal kechadi. Bola ranglarni hali bir-biridan yaxshi farq qila olmaydi. Unga ranglarning farqini bilishga yordam qiladigan o‘yinchoqlar berish lozim(bolalarning qo‘g‘irchoqlari uchun har hil rangli qiyqimlar berish, har hil rangli halqalar, qutichalar va shuning singari narsalar juda yaxshi bo‘ladi).

Bog‘cha yoshidagi bolalar turli narsalarni idrok qilishda ularning ko‘zga yaxshi tashlanib turuvchi belgilariga(rangi va shakliga) asoslansalar ham, lekin chuqur taxlil qilmaydilar.

Bog‘cha yoshidagi bolalar kattalarning yordami bilan suratlarni analitik ravishda idrok qilish qobiliyatiga ega bo‘ladilar. Buning uchun bolalar suratlarni idrok qilayotganlarida kattalar turli xil savollar bilan ularni taxlil

qilishga o'rgatishlari lozim. Bunda asosan bolalar diqqatini:

1. suratning mazmunini(syujetini) to'g'ri idrok qilishga,
2. suratning umumiy kurinishida har bir tasvirlangan narsalarning o'rnini to'g'ri idrok qilishga,
3. tasvirlangan narsalar o'rtasidagi munosabatlarni to'g'ri idrok qilishga qaratish kerak.

Diqqat har qanday faoliyatimizning doimiy yo'ldoshidir. Shuning uchun diqqatning inson hayotidagi ahamiyati ham benixoya kattadir. Bog'cha yoshidagi bolalar diqqati asosan ixtiyorsiz bo'ladi. Bog'cha yoshidagi bolalarda ixtiyoriy diqqatning o'sib borishi uchun o'yin juda katta ahamiyatga ega. Uyin paytida bolalar diqqatlarini bir joyga to'plab, o'z tashabbuslari bilan ma'lum maqsadlarini ilgari suradilar.

Bu yoshdagi bolaning xotirasi yangi faoliyatlar va bolaning oldiga qo'yilgan yangi talablar asosida takomillasha boradi.

Bog'cha yoshidagi bolalar o'zlarining faoliyatlari uchun qandaydir ahamiyatga ega bo'lgan, ularda kuchli taassurotlar qoldirgan va ularni qiziqtirgan narsalarni beixtiyor eslarida olib qoladilar.

Bog'cha yoshidagi bolalar tafakkuri va uning o'sishi o'ziga xos xususiyatga ega.

Tafakkur bolaning bog'cha yoshidagi davrida juda tez rivojlana boshlaydi. Buning sababi, birinchidan, bog'cha yoshidagi bolalarda turmush tajribasining nisbatan ko'payishi, ikkinchidan, bu davrda bolalar nutqining yaxshi o'sgan bo'lishi, uchinchidan esa, bog'cha yoshidagi bolalarning juda ko'p erkin mustaqil xarakterlar qilish imkoniyatiga ega bo'lishlaridir.

Bog'cha yoshidagi bolalarda har sohaga doir savollarning tug'ilishi ular tafakkurining faollashayotganidan darak beradi. Bola o'z savoliga javob topa olmasa yoki kattalar uning savoliga ahamiyat bermasalar, undagi qiziquvchanlik susaya boshlaydi.

Odatda har qanday tafakkur jarayoni biron narsadan taajjublanish, xayron qolish va natijada turli savollarning tug'ilishi tufayli paydo bo'ladi. Juda ko'p ota-onalar va ayrim tarbiyachilar ham bolalar ortiqroq savol berib yuborsalar, «kup maxmadona bo'lma», «sen bunday gaplarni qaerdan o'rganding», deb jerkib tashlaydilar. Natijada bola o'ksinib, o'z bilganicha tushunishga xarakter qiladi. Ammo ayrim passiv va tortinchoq bolalar xech bir savol bermaydilar. Bunday bolalarga turli mashg'ulotlar va sayoxatlarda kattalarning uzlari savol berishlari va shu bilan ularni faollashtirishlari lozim.

Har qanday tafakkur, odatda biron narsani taqqoslash, analiz va sintez qilishdan boshlanadi. Shuning uchun biz ana shu taqqoslash, analiz va sintez qilishni tafakkur jarayoni deb ataymiz. Sayohatlarlar bolalardagi tafakkur jarayonini faollashtirish va rivojlantirishga yordam beradi. Bolalar tabiatga qilingan sayohatlarda turli narsalarni bir-biri bilan taqqoslaydilar va analiz

hamda sintez qilib ko‘rishga intiladilar.

Bog‘cha yoshidagi bolalar nutqi va uning o‘shisi Agar 2 yashar bolaning so‘z zapasi taxminan 250 tadan 400 tagacha bo‘lsa, 3 yashar bolaning so‘z zapasi 1000 tadan 1200 tagacha va 7 yashar bolaning so‘z zapasi 4000 taga yetadi. Demak, bog‘cha yoshi davrida bolaning nutqi ham miqdor, ham sifat jihatidan ancha takomillashadi. Bog‘cha yoshidagi bolalarning nutqini o‘shisi oilaning madaniy saviyasiga bog‘liq

Kattalar bolalar nutqini o‘stirish bilan shug‘ullanar ekanlar, bog‘cha yoshidagi bolalar ba’zi hollarda o‘z nutq sifatlarini to‘la idrok eta olmasliklarini unutmasliklari kerak. Bundan tashqari, bolalarda murakkab nutq tovushlarini bir-biridan farq qilish qobiliyati ham hali to‘la takomillashmagan bo‘ladi. Tili chuchuklikni tuzatishning eng birinchi shartlaridan biri bola bilan to‘la va to‘g‘ri talaffuz etib, ravon til bilan gaplashishdir. Bog‘cha yoshidagi bolalarda yoqimli va yoqimsiz xis-tuyg‘ular g‘oyat kuchli va juda tez namoyon bo‘ladi. Bog‘cha yoshidagi bolalarning xis-tuyg‘ulari ular organik ehtiyojlarining qondirilishi va qondirilmasligi bilan bog‘liqdir. Bu ehtiyojlarning qondirilmasligi sababli bolada noxushlik(yoqimsiz), norozilik, iztiroblanish tuyg‘ularini ko‘zgaydi.

Katta bog‘cha yoshidagi bolalarda burch xissi – nima yaxshi-yu, nima yomonligini anglashlari bilan ahloqiy tasavvurlari o‘rtasida bog‘liqlik bor. Katta odamlar tomonidan buyurilgan biron topshirikni bajarganlarida mamnunlik, shodlik tuyg‘ulari paydo bo‘lsa, biron tartib qoidani buzib qo‘yganlarida xafalik, ta’bi xiralik xissi tug‘iladi.

Shuningdek, bog‘cha yoshidagi bolalarda ma’naviy xissiyotlardan o‘rtoqlik, do‘stlik va kollektivizm xislari ham yuzaga kela boshlaydi.

Bolaning bog‘cha yoshidagi davrida estetik xissiyotlar ham ancha tez o‘sadi. Bog‘cha yoshidagi bolalarda estetik xislarning namoyon bo‘lishini ular biron chiroyli, yangi kiyim kiyganlarida juda yaqqol ko‘rish mumkin.

Bog‘cha yoshidagi bolalarda yoqimli va yoqimsiz xis-tuyg‘ular g‘oyat kuchli va juda tez namoyon bo‘ladi. Bog‘cha yoshidagi bolalarning xis-tuyg‘ulari ular organik ehtiyojlarining qondirilishi va qondirilmasligi bilan bog‘liqdir. Bu ehtiyojlarning qondirilmasligi sababli bolada noxushlik(yoqimsiz), norozilik, iztiroblanish tuyg‘ularini ko‘zlaydi.

Katta bog‘cha yoshidagi bolalarda burch xissi – nima yaxshi-yu, nima yomonligini anglashlari bilan ahloqiy tasavvurlari o‘rtasida bog‘liqlik bor. Katta odamlar tomonidan buyurilgan biron topshiriqni bajarganlarida mamnunlik, shodlik tuyg‘ulari paydo bo‘lsa, biron tartib qoidani buzib qo‘yganlarida hafalik, ta’bi xiralik xissi tug‘iladi.

Shuningdek, bog‘cha yoshidagi bolalarda ma’naviy xissiyotlardan o‘rtoqlik, do‘stlik va kollektivizm xislari ham yuzaga kela boshlaydi.

Bolaning bog‘cha yoshidagi davrida estetik xissiyotlar ham ancha tez

o'sadi.

Bog'cha yoshidagi bolalarda estetik xislarning namoyon bo'lishini ular biron chiroyli, yangi kiyim kiyganlarida juda yaqqol ko'rish mumkin. Bu davrda bolalarda avvalo bilish sohalari so'ngra esa emotsional motivatsion yo'nalish bo'yicha ichki shaxsiy xayot boshlanadi. U yoki bu yo'nalishdagi rivojlashin obrazlilikdan to simvollilikgacha bo'lgan bosqichlarni o'taydi. Obrazlilik deganda bolalarning turli obrazlarni yaratish, ularni o'zgartirish va ularni erkin xarakatga solish, simvollilik deganda esa belgilar sistemasi (matematik, lingvistik, mantiqiy va boshqalar) bilan ishlash malakasi tushuniladi. Maktabgacha yosh davrda ijodkorlik jarayoni boshlanadi. Ijodkorlik layoqoti asosan bolalarning konstruktorlik o'yinlarda, texnik va badiiy ijodlarida namoyon bo'ladi. Bu davrda maxsus layoqotlar kurtaklarning birlamchi rivojlanishi ko'zga tashlana boshlaydi. Bilish jarayonlarida ichki va tashqi harakatlarning sintezi yuzaga keladi. Biron bir narsani idrok qilish jarayonida bu sintez persentiv xarakatlarda, diqqatda ichki va tashqi xarakatlar va xolatlar rejasini boshqarish va nazorat etishda, xotirada esa materialni esda saqlab qolish va esga tushurishning ichki va tashqi tuzilmasini bog'lay olishda ko'rinadi. Tafakkurda esa amaliy masalalar ishining usullarini bitta umumiy jarayonga birlashtirish sifatida yaqqol nomoyon bo'ladi. Shuning asosida insoniy intellekt shakllanadi va rivojlanadi. Maktabgacha davrda tasavvur, tafakkur va nutq umumlashadi. Bu esa bu yoshdagi bolalarda tafakkur qilish omili sifatida ichki nutq yuzaga kelayotganidan dalolat hisoblanadi. Bilish jarayonlarning sintezi bolaning o'z ona tilisini to'liq egallashi asosida yotadi. Bu davrda nutqning shakllanish jarayoni yakunlana boshlaydi. Nutq asosidagi tarbiya jarayonida bolada elementar ahloqiy norma va qoidalar egalaniladi. Bu norma va qoidalar bola ahloqini boshqaradi.

Bola va atrofidagi kishilar orasida xilma xil munosabatlar yuzaga kelib, bu munosabatlar asosida turli xil motivlar yotadi. Bularning hammasi bolaning individualligini tashkil etib, uning boshqa bolalardan nafaqat intellekti balki ahloqiy motivatsion jihatdan farqlanadigan shaxsga aylantiradi.

Maktabgacha yoshdagi bolalar shaxsi rivojining cho'qqisi bo'lib, ularning o'z shaxsiy sifatleri, layoqatlari, muvaffaqiyat va muvaffaqiyatsizliklarini anglash, o'z-o'zini anglash xissining yuzaga kelgani hisoblanadi.

Bolaning psixik rivojlanishida ularda paydo bo'ladigan ehtiyojlar va kizikishlar katta ahamiyatga ega. Ular bolani u yoki bu xarakata undovchi omil hisoblanadi, bola kizikkan narsasi bilan uzok vakt shugullana oladi. Bu esa uning diqqati, irodasini rivojlantirishga yordam beradi. Bog'chada to'g'ri yulga kuyilgan tarbiyaviy ishlar bolalarda mexnat faoliyatining dastlabki belgilari hamda kizikishini tarkib toptiradi. Bog'cha xayotining ko'p kirrali va sermazmunligi bolalar bilish faoliyatlarining kengayishiga va chukurlashishiga yordam beradi, bu esa uz navbatida idrok, tasavvur, xotira, tafakkur, kabi jarayonlarni rivojlantiradi. Bog'chadagi tartib intizom va ta'limiy mashulotlar yuksak ijtimoiy, intellektual, axlokiy va gigienik ehtiyojlarning, yuzaga oshishiga sharoit yaratadi.